

مجله اخلاق پزشکی

دوره پانزدهم، شماره چهل و هشتم، ۱۴۰۰
<https://doi.org/10.22037/mej.v15i46.35337>

مقاله مروری

روش‌های تدریس اخلاق حرفه‌ای در ایران: یک مطالعه مروری

مریم هوشمند ، مریم لعلی

۱. مربی، عضو هیأت علمی، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران.
۲. مربی، عضو هیأت علمی، مرکز تحقیقات سلامت جامعه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: در کلیه رشته‌ها و به خصوص رشته‌های علوم پزشکی، اخلاق حرفه‌ای از جایگاه ویژه و والایی برخوردار است، اما شواهد نشان می‌دهد در طی دوره تحصیل چندان به آن پرداخته نمی‌شود و هم رفتار دانشجویان و کارکنان در محیط‌های بالینی نشان‌دهنده موارد متعددی از عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی آن‌ها در بالین بیماران است، لذا با توجه به اهمیت موضوع اخلاق حرفه‌ای در رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی، مقاله حاضر به بررسی روش‌های تدریس اخلاق حرفه‌ای در ایران پرداخته است.

مواد و روش‌ها: مطالعه حاضر به روش مروری انجام شده است. با استفاده از راهبرد جستجوی سه مرحله‌ای با استفاده از واژگان کلیدی فارسی «اخلاق حرفه‌ای»، «اخلاق پزشکی»، «اخلاق پرستاری»، «کدهای اخلاقی» و آموزش و واژگان کلیدی انگلیسی «Medical Ethics»، «Nursing Ethics»، «Professional Ethics»، «Ethical Codes» و «Education» در پایگاه‌های اطلاعاتی Magiran، Sid، Iranmedex، Google Scholar جستجو شده و مقالات انتشار یافته توسط ایرانیان در مجلات معتبر که در آن‌ها به طور ویژه یک روش آموزشی برای تدریس اخلاق حرفه‌ای به دانشجویان یا کارکنان رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی به کار گرفته شده و تأثیر آن مورد مطالعه قرار گرفته بود، وارد مطالعه شده و مورد بررسی قرار گرفتند.

ملاحظات اخلاقی: در همه مراحل این تحقیق شامل مطالعه و گردآوری داده‌ها، مستندسازی، تحلیل و نشر آن‌ها ملاحظات اخلاقی رعایت شده است.

یافته‌ها: مقالات به دست آمده در این مطالعه مروری، اگرچه محدود بود، اما دربردارنده به کارگیری روش‌های مختلف در تدریس اخلاق حرفه‌ای بودند شامل سخنرانی، بازخوانی روایی، مبتنی بر مورد، جستجوگری به شیوه محاکم قضایی، ایفای نقش یا نمایش و تحلیل عملکرد و... که نتایج مطالعات همگی حاکی از تأثیرگذاری روش‌های مذکور در آموزش اخلاق حرفه‌ای بود. در بین این روش‌ها، روش سخنرانی از رواج بیشتری برخوردار بوده و موارد متعددی از تحقیقات به روش سخنرانی پرداخته بود، در برخی دیگر روش سخنرانی با سایر روش‌ها مقایسه شده بود و در سایر موارد به روش‌های جدیدتر پرداخته شده و به استفاده از روش‌های نوین و خلاقانه در آموزش اخلاق توصیه شده بود.

نتیجه‌گیری: آموزش اخلاق حرفه‌ای در رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی فارغ از نوع خاص روش آموزشی حائز اهمیت و دارای جایگاه ویژه است که با در نظر گرفتن شرایط موجود در بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی درمانی کشور پیشنهاد می‌شود به فراخور محیط آموزش، امکانات موجود و خصوصیات فراگیران از روش‌های آموزشی مناسب در آموزش اخلاق استفاده لازم صورت گیرد.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۷/۲۹

واژگان کلیدی:

آموزش اخلاق حرفه‌ای
آموزش اخلاق پزشکی
آموزش اخلاق پرستاری
روش تدریس

* نویسنده مسئول: مریم هوشمند

آدرس پستی: ایران، اراک، دانشگاه علوم

پزشکی اراک، دانشکده پرستاری.

کد پستی: ۳۸۴۸۱۷۶۹۴۱

پست الکترونیک:

houshmand@arakmu.ac.ir

۱. مقدمه

اخلاق حرفه‌ای یکی از مهم‌ترین مباحث در رشته‌های علوم پزشکی است که علیرغم انتظار از دانشجویان برای رعایت مفاد آن، شواهد نشان می‌دهد در طی دوره تحصیل دانشجویان چندان به آن پرداخته نشده است و صرفاً در طی یک یا دو واحد تئوری یا در قالب برگزاری یک کارگاه چند ساعته اخلاق برای دانشجویان تدریس می‌گردد، بنا به گزارش دیبایی و همکاران (۲۰۰۷ م.) دانشجویان فارغ‌التحصیل در عین حال که به اهمیت واحد درس اخلاق پزشکی تأکید می‌کنند، ولی از نحوه تدریس و محتوای درسی آن رضایت چندانی ندارند (۱). برخی دانشجویان حتی در کارگاه‌های اخلاق هم شرکت نمی‌کنند. عظیمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) در این مورد گزارش می‌کنند که ۹۴/۹ درصد از دانشجویان مورد مطالعه در تحقیق آن‌ها در کارگاه اخلاق شرکت نکرده بودند (۲). ایزدی و همکاران (۲۰۱۲ م.) در تحقیق خود بر روی پرستاران این عدد را ۷۲/۲ گزارش می‌کند (۳). شاید به همین دلیل است که آموزش نمود چندانی در رفتار دانشجویان در محیط بالینی نداشته است و برخی اوقات مواردی از عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی دانشجویان در بالین بیماران مشاهده می‌شود، به طوری که عظیمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) گزارش می‌کنند که هیچ کدام از دانشجویان مورد مطالعه در تحقیق آن‌ها حتی خود را به مددجو معرفی نکرده بودند و فقط ۱۵/۲۲ درصد از آن‌ها به مددجو سلام کرده و فقط ۸/۷۸ درصد از آن‌ها با مددجو احوالپرسی کرده بودند (۲). جعفری‌منش (۲۰۱۴ م.) به نقل از وسکویی اشکوری و همکاران می‌نویسد در ۵۲/۷ درصد موارد اطلاعات مناسب از بیماری و روش‌های درمانی مراقبتی به بیمار داده نمی‌شود، در ۴۵ درصد موارد خلوت بیماران و در ۶۴ درصد نیز موارد استقلال بیماران در مراقبت‌ها رعایت نمی‌شود (۴). همچنین جعفری (۲۰۱۶ م.) به نقل از برهانی می‌نویسد در حال حاضر آموزش اخلاق

کفایت لازم را نداشته و پرستاران در زمینه صلاحیت‌هایشان در موضوع اخلاق احساس توانمندی لازم را ندارند (۵). این در حالی است که بهترین زمان آموزش اخلاق، زمان تحصیل در دانشگاه است، دیبایی (۲۰۰۷ م.) می‌نویسد ۵۹/۸ درصد از شرکت‌کنندگان معتقد بودند که این درس بایستی در دوره کارورزی به آن‌ها تدریس شود (۱). همچنین جولایی (۲۰۰۷ م.) به نقل از «Tschudin» می‌نویسد دوران دانشجویی بهترین زمان برای فراگیری دانش و مهارت‌های اخلاقی است. در این دوره دانشجویان باید حساسیت‌های اخلاقی ویژه حرفه خود را کسب کنند و با آموختن نحوه صحیح برقراری ارتباط انسانی آن را در مرکزیت دیگر نقش‌های خود به عنوان فردی حرفه‌ای نهادینه کنند، چراکه اولین اصل رعایت اخلاق حرفه‌ای در رشته‌های علوم بهداشتی، توانایی برقراری ارتباط انسانی با همکاران، بیماران یا مددجویان و خانواده آن‌هاست (۶). این در حالی است که دانشجویان، حتی در برقراری ارتباط با بیماران نیز دچار مشکلاتی می‌باشند. عظیمی و همکاران (۲۰۱۴ م.) در تحقیق خود گزارش کردند که نمره عملکرد دانشجویان در حیطة برقراری ارتباط با مددجو ۲۴/۴۵ می‌باشد که کسب این نمره پایین نیاز به آموزش بهتر و کاربردی‌تر مهارت‌های ارتباطی به دانشجویان را نشان می‌دهد (۲). همچنین عظیمی (۲۰۱۴ م.) به نقل از شاکرنیا می‌نویسد مهم‌ترین معیاری که بیمار بر اساس آن راجع به پزشک و مراقبین خود قضاوت می‌کند نحوه ارتباط آن‌ها با اوست (۲)، پس شکی نیست که بایستی به این امر مهم توجه نموده و زمانی را برای آموزش صحیح و اصولی آن به دانشجویان اختصاص داد. امروزه ده‌ها فن و روش آموزشی برای انتقال اطلاعات و ایجاد نگرش‌های جدید، آموزش مهارت‌های ذهنی، پرورش مهارت‌های ارتباطی، آموزش مهارت‌های عملی، ایجاد و تقویت مهارت‌های مدیریتی (برنامه‌ریزی، ساماندهی، هماهنگی) و اجرا و ارزشیابی طراحی، عرضه شده است (۷). با نظر گرفتن وجود روش‌های تدریس مختلف و امکان استفاده

گزارش کافی نتایج، در نهایت تعداد ۲۰ مقاله واجد شرایط ورود به مطالعه بودند که متن کامل آن‌ها برای بررسی دقیق‌تر مورد ارزیابی واقع شد.

در مرحله سوم، برای تکمیل جستجو در پایگاه اطلاعاتی عمومی Google نیز جستجو انجام شد، ولی مورد جدیدی یافت نشد.

جهت افزایش دقت و استحکام روش‌شناسی پژوهش و بررسی کیفیت مقاله‌های گردآوری شده و جلوگیری از سوگیری‌های احتمالی دو نفر از پژوهشگران دارای تجربه در مقاله‌مروری، مقاله‌ها را از نظر چکیده، مقدمه، روش کار، نتایج، بحث و منابع مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دادند.

۴. یافته‌ها

بعد از غربالگری اولیه و حذف کردن موارد تکراری، ۲۲ مقاله برای بررسی به این مطالعه وارد شدند که با توجه به روش مورد استفاده در تدریس اخلاق حرفه‌ای به دسته‌بندی‌های مختلف تقسیم شدند که به شرح آن‌ها می‌پردازیم:

۴-۱. روش سخنرانی (Lecture): به جرأت می‌توان گفت سخنرانی یکی از با سابقه‌ترین روش‌ها در حیطه آموزش و تدریس و یادگیری است که می‌توان آن را به راحتی برای گروه‌های بزرگ و تعداد زیاد شرکت‌کننده اجرا نمود. همانند همه موضوعات قابل تدریس دیگر، از روش سخنرانی در تدریس اخلاق نیز استفاده می‌شود، از جمله خلیج‌زاده و همکاران (۲۰۱۸ م.) طی تحقیقی که با هدف ارزیابی تأثیر آموزش اخلاق حرفه‌ای کارکنان آزمایشگاه به شیوه سخنرانی انجام دادند، گزارش کردند که برگزاری جلسات آموزش اخلاق حرفه‌ای به شیوه سخنرانی قادر است ضمن تأمین رضایتمندی فراگیران، سطح دانش و نگرش اخلاقی آنان را ارتقا دهد (۸). جاسمی و همکاران (۲۰۲۰ م.) نیز بر روی دانشجویان پرستاری و مامایی تحقیق مشابهی را برای بررسی تأثیر روش تدریس سخنرانی انجام دادند که نتایج این مطالعه نشان داد

از آن‌ها در تدریس اخلاق حرفه‌ای، نتایج تحقیقات حاکی از پراکندگی رویکردهای تدریس و نحوه انتشار آن در دروس دانشگاهی می‌باشد (۶)، لذا پژوهشگران تحقیق حاضر بر آن شدند تا با انجام تحقیقی در این زمینه به بررسی روش‌های تدریس اخلاق حرفه‌ای در ایران بپردازند.

۲. ملاحظات اخلاقی

در همه مراحل این تحقیق شامل مطالعه و گردآوری داده‌ها، مستندسازی و تحلیل و نشر آن‌ها ملاحظات اخلاقی رعایت شده است.

۳. مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر به روش مروری انجام شده است. با استفاده از راهبرد جستجوی سه مرحله‌ای در مرحله اول مقالاتی که بیشترین ارتباط را با موضوع مورد مطالعه داشتند، با استفاده از واژگان کلیدی فارسی «اخلاق حرفه‌ای»، «اخلاق پزشکی»، «اخلاق پرستاری»، «کدهای اخلاقی» و آموزش و واژگان کلیدی انگلیسی «Medical Ethics»، «Nursing Ethics»، «Professional Ethics»، «Ethical Codes» و «Education» در پایگاه‌های اطلاعاتی Magiran، Sid، Iranmedex، Google Scholar جستجو شدند و با هدف پیدا کردن مقالات انتشار یافته توسط ایرانیان در مجلات معتبر فارسی و انگلیسی چه به صورت متن کامل یا چکیده که در آن‌ها به مقوله آموزش اخلاق حرفه‌ای به دانشجویان یا کارکنان رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی پرداخته شده (معیارهای ورود) تعداد ۴۴۷ مقاله وارد مطالعه شدند.

در مرحله دوم عناوین مقالات مورد ارزیابی قرار گرفتند. مقالاتی که در آن‌ها روش آموزش مد نظر نبوده و به بررسی نگرش‌ها در مورد اخلاق، بررسی چالش‌های اخلاقی، تبیین کدهای اخلاقی و سایر موضوعات مرتبط با اخلاق پرداخته بودند، از مطالعه حذف شدند. در این مرحله پس از حذف موارد نامرتب، تکراری، با کیفیت پایین یا مواردی با عدم

ورود دانشجویان گروه پزشکی به محیط بالینی باید انجام شود (۱۰). در تحقیق مشابهی از لحاظ در اختیار قراردادن محتوای مکتوب آموزشی که توسط خاندان (۲۰۲۰ م.) انجام شد، یک جلد کتابچه آموزشی با عنوان راهنمای کدهای اخلاق پرستاری در اختیار پرستاران گذاشته شد که به مدت سه ماه همراه داشته باشند و مطالعه نمایند و در صورت وجود ابهام یا سؤال با محقق تماس گرفته و سؤالات خود را مطرح کنند. نتایج این تحقیق نشان داد که صرف انجام مداخله آموزشی موجب بهبود دانش و نگرش پرستاران گروه مداخله در رابطه با کدهای اخلاقی شده است (۱۱). امینی و همکاران (۲۰۱۰ م.) نیز در تحقیق مشابهی بر دانشجویان پزشکی، آموزش اخلاق را به صورت سخنرانی در کارگاه آموزشی انجام داده و چنین گزارش می‌کنند که میانگین نمرات آزمون نهایی در گروه مورد از نظر آماری به طور معنی‌داری بیشتر از میانگین نمرات پیش‌آزمون در همان گروه است، در حالی که نمرات آزمون نهایی و پیش‌آزمون در گروه شاهد از نظر آماری معنی‌دار نبوده است. این محققین چنین نتیجه گرفته‌اند که آموزش اصول اخلاق پزشکی بر آگاهی دانشجویان از اصول ارتباط با بیمار و حقوق بیماران تأثیر مثبت دارد و چنین پیشنهاد کرده‌اند که آموزش اخلاق پزشکی جهت سایر دانشجویان حوزه علوم پزشکی اجرا شود (۱۲). بذرافکن و همکاران (۲۰۱۸ م.) نیز به بررسی تأثیر آموزش اخلاق پزشکی بر آگاهی از نقش تئوری‌ها و اصول اخلاقی در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به صورت سخنرانی در کارگاه آموزشی پرداخته و چنین گزارش می‌کنند که میانگین نمرات آزمون نهایی در گروه مورد از نظر آماری به طور معنی‌داری بیشتر از میانگین نمرات پیش‌آزمون در همان گروه است، در حالی که نمرات آزمون نهایی و پیش‌آزمون در گروه شاهد از نظر آماری معنی‌دار نبوده است. این محققین چنین نتیجه گرفته‌اند که آموزش اصول اخلاق پزشکی می‌تواند بر آگاهی از نقش تئوری‌ها و اصول اخلاقی در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی بیفزاید

قبل از مداخله تفاوت آماری معناداری از نظر میانگین نمره عملکرد اخلاقی بین دو گروه وجود نداشت، اما بلافاصله و دو ماه بعد از آموزش کدهای اخلاق با روش سخنرانی میانگین نمره عملکرد اخلاقی در گروه مداخله به طور معناداری افزایش یافته بود. این محققین معتقدند آموزش کدهای اخلاقی به روش سخنرانی منجر به ارتقای عملکرد اخلاقی دانشجویان پرستاری می‌گردد و بر این اساس پیشنهاد کردند که مقوله کدهای اخلاقی و نیز روش سخنرانی در آموزش اخلاق پرستاری بیشتر مورد توجه قرار گیرد. این محققین بیان می‌کنند علیرغم وجود مزیت‌ها و محدودیت‌ها در آموزش اخلاق حرفه‌ای، برگزاری جلسات آموزشی به شیوه سخنرانی قادر است ضمن تأمین رضایتمندی فراگیران سطح دانش و عملکرد آن‌ها را ارتقا دهد (۹). خواجه مظفری و همکاران (۲۰۱۷ م.) نیز در تحقیقی مشابه به آموزش اخلاق به صورت سخنرانی در کارگاه آموزشی و توجیهی موازین اخلاق پزشکی به علاوه در اختیار قراردادن یک جلد کتابچه آیین و موازین اخلاق پزشکی پرداخته و چنین گزارش کردند که بعد از آموزش موازین اخلاقی در گزارش صبحگاهی، وضعیت رعایت موازین بسیار بهبود یافته، وضعیت عدم صدمه عاطفی، عدم نقض حریم خصوصی، رعایت اصول کلی جمع‌آوری اطلاعات، معرفی بیمار بدون بیان مشخصات شناسنامه‌ای، پیگیری بیماران معرفی شده قبلی، و عدم معاینات مکرر بیماران توسط دانشجویان مختلف به طور معنی‌داری افزایش داشت. همچنین دانشجویان شرکت‌کننده اظهار داشتند که پس از انجام آموزش موازین اخلاق پزشکی، بحث و تبادل نظر در جلسات توسط اساتید و اینترن‌ها مطلوب‌تر شده و متخصصین هدایت‌کننده اصلی بحث در چارچوب موازین اخلاق حرفه‌ای بودند که سبب جذاب‌تر کردن بحث درباره موارد بیماری و افزایش انگیزه دانشجویان جهت شرکت فعال در بحث شده است. این محققین پیشنهاد کرده‌اند که آموزش پیوسته رعایت اصول و مبانی اخلاق پزشکی در جلسات گزارش صبحگاهی هنگام

مناسب، مهارت نقادی، مهارت‌های فکری و مهارت‌های ارتباطی می‌باشند، چنانکه ذکر آن رفت، از این شیوه در اخلاق پزشکی مدرن، هم برای آموزش مفاهیم و هم برای حل تعارضات اخلاقی استفاده می‌شود. برای آموزش اخلاق توجه به پرورش احساس اخلاقی فرد در کنار استدلال عقلانی او مورد توجه بوده تا بدین‌وسیله انگیزه خیر و خوبی در فرد ایجاد شود و حساسیت اخلاقی او تقویت گردد. بدین ترتیب فرد به نوعی خودآگاهی دست یافته و با قراردادن خود در جایگاه دیگران در معرض تجربیاتی قرار می‌گیرد که در حالت عادی آن تجربیات در حیطه آگاهی او نبوده‌اند. بنابراین هدف اخلاق پزشکی چه ایجاد مناسب‌ترین شرایط برای بیمار و اتخاذ بهترین تصمیم در جهت منافع او باشد و چه به دنبال ارتقای اخلاق حرفه‌ای و فضیلت‌های اخلاقی پزشک باشد می‌تواند از رویکرد بازخوانی روایی در جهت نیل به اهداف استفاده کند. به نظر می‌رسد جامعه ما نیز با توجه به منابع غنی ادبی در دسترس و نقش آن در بین مردم آمادگی استفاده از چنین رویکردی را دارد و تقویت مهارت‌های تفسیری و ارتباطی گروه پزشکی در به کارگیری این شیوه می‌تواند موجب ارتقای عملکرد اخلاقی شود (۱۵)، چنانکه در تحقیقی که داورزنی و همکاران (۲۰۱۸ م.) به بررسی تأثیر روش آموزش مهارت‌های ارتباطی با رویکرد دینی پرداخته و در آن به بیان سیره پیامبر (ص) و ائمه معصوم (ع) پرداختند، از این روش استفاده شده و تأثیر این روش بر بهبود اخلاق حرفه‌ای و کاهش اهمال کاری شغلی کارکنان اداری دانشگاه گزارش شده است (۱۶). احمدی طهران و همکاران (۲۰۱۳ م.) نیز با تحقیق بر روی دانشجویان کارشناسی ناپیوسته مامایی در قسمتی از تحقیق خود از روش روایتگویی بر پایه حکایات مادران استفاده کردند و این روش را در ارتقای میزان رعایت مضامین اخلاق حرفه‌ای دانشجویان مامایی در بالین اثربخش گزارش کردند (۱۷).

و مؤثر واقع شود (۱۳). ابراهیمی و همکاران (۲۰۱۷ م.) نیز به بررسی تأثیر کارگاه‌های آموزشی اخلاق پزشکی (به روش سخنرانی) بر میزان یادگیری و تغییر دیدگاه دانشجویان پزشکی پرداختند که نتایج این تحقیق نشان داد میانگین نمره دانشجویان در زمینه میزان اهمیت مؤلفه‌های اخلاق پزشکی تفاوت معنی‌داری در زمان بعد از کارگاه نسبت به قبل آن دارد، در حالی که در مورد خود ارزیابی رفتار اخلاقی و خود ارزیابی کلی میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای تفاوت معنی‌داری به دست نیامد. محققین این پژوهش معتقدند آموزش اخلاق فقط در کارگاه اخلاق و تنها در شروع مقطع بالینی کافی نیست و باید به صورت فعال در بیمارستان و بر بالین بیمار نیز آموزش داده شود (۱۴).

۴-۲. روش بازخوانی روایی (Narrative Ethics): در این روش که جزء روش‌های آموزشی غیر مستقیم در علوم رفتاری محسوب می‌شود، با استفاده از داستان یا وقایع نقل‌شده و اجزای تشکیل‌دهنده آن از جمله شخصیت‌هایی که در آن به ایفای نقش می‌پردازند، به آموزش مفاهیم و قواعد اخلاقی و حل تعارضات اخلاقی پرداخته می‌شود. این روش را با نام‌های رویکرد روایی به اخلاق، روایتگری در اخلاق، رویکرد داستانی به اخلاق، پرداختن به اخلاق با استفاده از بازخوانی داستان‌ها و امثال آن نیز نامیده‌اند. مصادیق استفاده از این روش از دیرباز در ادبیات داستانی و کهن ایرانی، بوستان و گلستان سعدی و مثنوی مولوی، در کلام قرآن در قالب قصه‌های انبیا و اقوام گذشته وجود داشته و در عصر جدید نیز هر داستانی که بیانگر جنبه‌های اخلاقی باشد، هر داستانی که نشان دهد معنای انسان خوب‌بودن چیست و چگونه می‌توان زندگی اخلاقی داشت و چگونه می‌توان حرفه‌ای را به شکل اخلاقی دنبال کرد، خاطرات بیماران یا اعضای خانواده و بستگان آن‌ها و یا پزشکان را نیز شامل می‌شود. یکسری مهارت‌ها و قابلیت‌هایی در اشخاصی که از این روش استفاده می‌کنند، مورد نیاز است که شامل مهارت ادبی و داشتن گنجینه لغات

مبتنی بر مورد در مقایسه با گروه سخنرانی به طور معناداری افزایش یافته بود، در نتیجه روش مبتنی بر مورد، نسبت به روش سنتی در ارتقای حساسیت اخلاقی دانشجویان پرستاری مؤثرتر می‌باشد. این محققین پیشنهاد می‌کنند از این روش در آموزش اخلاق استفاده شود، چراکه دانشجویان نقش فعالی در فرایند یادگیری بر عهده دارد و اطلاعات ماندگار بوده و مهارت تصمیم‌گیری و بهبود کیفیت مراقبت را به همراه دارد (۲۰-۱۹).

۴-۴. روش ایفای نقش (Role Playing): این روش یکی از روش‌های یادگیری فعال است که در آن آموزش‌دهنده‌ها، یادگیرنده‌ها یا هر دو نقش‌هایی را در شرایطی متفاوت اجرا کرده، در عین حال که تلاش می‌کنند تمامی احساسات و رفتارهایی را که در آن نقش حس می‌کنند یا باید از خود نشان دهند را بروز دهند. پس از اجرا نیز شرایط تحلیل می‌شود. این روش به خصوص در حوزه یادگیری رفتارهای تعاملی تأثیر به‌سزایی دارد، چنانکه در تحقیقات مختلف نیز به آن تأکید شده است. در تحقیقات مختلف روش ایفای نقش به صورت اجرای زنده (مشابه تئاتر) و یا ضبط فیلم و پخش آن برای فراگیران به کار رفته است. طیبی و همکاران (۲۰۱۹ م.) در تحقیقی روش ایفای نقش را در آموزش اخلاق حرفه‌ای به کار بردند و چنین گزارش کردند که در کوتاه‌مدت این روش مؤثر است (۲۱). عصار و همکاران (۲۰۱۶ م.) نیز در تحقیق خود فیلمی بر اساس رفتارهای نادرست کارورزان با بیماران در اورژانس و رفتار صحیح در همان موقعیت‌ها تهیه و برای فراگیران پخش کردند و چنین گزارش کردند که علاوه بر افزایش معنادار نمرات پس‌آزمون در مقایسه با پیش‌آزمون، در فاصله زمانی دو ماه پس از اجرای فرایند، رفتار نامناسب کارورزان ۶۸/۵ درصد و متوسط شکایت بیماران ۷۶/۹ درصد کاهش نشان داده است. این محققین معتقدند که استفاده از این روش می‌تواند علاوه بر ارتقای دانش و نگرش در زمینه اخلاق پزشکی موجب بهبود عملکرد کارورزان و رعایت بهتر حقوق بیماران شود (۲۲). در تحقیقات دیگر نیز به استفاده از

در برخی تحقیقات به مقایسه روش‌های تدریس روایتگری و سخنرانی پرداخته شده است. ایمانی‌فر و همکاران (۲۰۱۵ م.) طی تحقیقی با هدف مقایسه تأثیر آموزش اصول اخلاقی به دو شیوه روایتگری و سخنرانی بر حساسیت اخلاقی پرستاران چنین گزارش کردند که هر دو روش مورد استفاده به صورت معناداری حساسیت اخلاقی پرستاران را در هر گروه نسبت به قبل مداخله ارتقا داده و بعد از مداخله، علیرغم بیشتر بودن میانگین تغییرات نمره گروه روایتگری، مقایسه دو گروه تفاوت آماری معناداری نشان نداده است. همچنین اینکه پس از سه ماه مداخله، نسبت به بعد از آموزش کاهش یافته و نیازمند تداوم آموزش جهت حفظ حساسیت اخلاقی آنان می‌باشد. این محققین پیشنهاد می‌دهند که برای اثربخشی سخنرانی و روایتگری، این روش با سایر روش‌ها از جمله پرسش و پاسخ همراه شود تا کارایی بالاتری داشته باشد و همچنین اینکه آموزش صرف کافی نیست و استمرار و پیگیری آموزش ارائه شده از اهمیت خاصی برخوردار است (۱۸).

۴-۳. روش مبتنی بر مورد یا مسأله (Case Based or Problem Based): روش مبتنی بر مورد از جمله روش‌هایی است که برای گروه‌های کوچک‌تر مناسب‌تر است و در آن پس از تقسیم گروه مشارکت‌کنندگان به چند گروه، سناریوهایی از بیماران مختلف در شرایط مختلف در اختیار گروه‌ها قرار داده می‌شود، پس از آن فرصتی به گروه‌ها داده می‌شود تا محتوای هر مورد را مطالعه کرده، مسائل اخلاقی آن را استخراج کرده و اطلاعات مربوط به آن را جمع‌آوری و پیشنهاداتی برای رفع مسائل اخلاقی آن مطرح کنند و در نهایت یک راه حل را از بین آن پیشنهادات انتخاب کنند. نمدی و همکاران (۲۰۱۸ م.) در پژوهشی با هدف تعیین تأثیر آموزش اخلاق به روش مبتنی بر مورد بر حساسیت اخلاقی دانشجویان پرستاری و مقایسه آن با روش سخنرانی، چنین گزارش کردند که قبل از مداخله، تفاوت آماری معناداری بین دو گروه وجود نداشت، اما پس از مداخله میانگین نمرات حساسیت اخلاقی در گروه

روش ایفای نقش و تأثیرگذاری آن در آموزش اخلاق حرفه‌ای پرداخته شده است (۲۵-۲۴).

۴-۵. روش جستجوگری به شیوه محاکم قضایی

(Jurisprudential Inquiry): این روش جزء روش‌های فعال یادگیری محسوب می‌شود و از طریق جستجوی راه حل برای مسائل پیچیده بحث‌برانگیز، فراگیر را در مقامی مشابه قاضی یا هیأت منصفه دادگاه قرار می‌دهد تا او بتواند با لحاظ کردن تمامی شواهد موجود، قوانین و بستر اجتماعی و فرهنگی، بتواند یک تصمیم نهایی در مورد مسأله بگیرد. در این روش ابتدا یک موضوع مناقشه‌برانگیز توسط مدرس مطرح و پس از آن فرآیند بررسی و جستجوی شواهد توسط فراگیران شروع می‌شود. در طی فرایند دریافت و جستجوی اطلاعات و تعاملات، فراگیران نظرات و شواهد خود را در مورد موضوع اعلام می‌کنند و در نهایت تصمیم‌گیری نهایی اخلاقی در مورد موضوع مطرح‌شده انجام شده و اعلام می‌شود. این روش به خصوص در زمینه حل دوره‌های دشوار اخلاقی و کسب توانایی تشخیص موقعیت‌های بحث‌برانگیز، پیچیده و تصمیم‌گیری در آن شرایط کمک کننده است (۲۱، ۲۸-۲۶). طیبی و همکاران (۲۰۱۹ م.) در قسمتی از تحقیق خود به بررسی تأثیر روش کاوشگری به شیوه محاکم قضایی در آموزش اخلاق پرداختند. این محققین دانشجویان را به گروه‌های چهار یا پنج نفره تقسیم کردند و سناریوهایی را در اختیار آن‌ها قرار دادند. در گروهی که به روش کاوشگری به شیوه محاکم قضایی آموزش می‌دیدند دانشجویان قبل از کلاس به بررسی همه جانبه چالش‌های اخلاقی و قانونی سناریوها پرداخته و همه اطلاعات لازم درباره آن‌ها را از طریق مرور منابع و شواهد موجود گرد آوردند. در کلاس، هر گروه کوچک موضوع سناریوی خود را برای همه مطرح کرده و به گروه‌های دیگر فرصت داده می‌شد تا چالش‌های اخلاقی و قانونی موجود در سناریو را تحلیل و دیدگاه‌های خود را بازگو نمایند. سپس همان گروه شواهد و مقالات جمع‌آوری‌شده را ارائه کرده و با

جمع‌بندی استاد، ابعاد مسأله و چالش مطرح‌شده با توجه به شواهد معتبر و زمینه فرهنگی تبیین می‌شد. این محققین که در تحقیق خود روش تدریس جستجوگری به شیوه محاکم قضایی را با روش ایفای نقش مقایسه کرده بودند، چنین گزارش کردند که میانگین نمرات اخلاق حرفه‌ای چهار هفته و همچنین سه ماه بعد از آموزش در دانشجویانی که به شیوه جستجوگری آموزش دیده بودند، بالاتر از دانشجویانی بود که به شیوه ایفای نقش آموزش دیده بودند (۲۱).

۴-۶. روش مینی‌تور بیمارستانی (Mini Tour): در این

روش یک مواجهه کوتاه‌مدت با محیط بیمارستان صورت می‌گیرد و از فراگیران خواسته می‌شود در طی حضور خود در بیمارستان به مشکلات اخلاقی موجود توجه کنند. در این روش می‌توان از یک چک‌لیست کمک گرفت و موارد اخلاقی را در آن معین و سپس تحلیل نمود. خراشادی‌زاده و همکاران (۲۰۱۲ م.) این روش را بر دانشجویان پرستاری انجام دادند و بعد از سپری کردن قسمت نظری درس اخلاق، مینی‌تور بیمارستانی برای دانشجویان که هنوز وارد کارآموزی بیمارستانی نشده بودند، برگزار کردند. نتایج این تحقیق نشان داد که میزان رعایت کدهای اخلاق حرفه‌ای در دانشجویان در سطح مطلوبی قرار داشت. این محققین معتقدند در تدریس اخلاق حرفه‌ای باید از شیوه‌های خلاقانه استفاده شود تا شکاف علم و عمل از بین رفته و دانشجویان بتوانند آموخته‌های خود را در شرایط بالینی به کار گیرند (۲۹).

۴-۷. روش الگومحوری (Role Model): در این روش به

نقش اساتید در تدریس اخلاق حرفه‌ای توجه بسیار می‌شود، بدین منظور که فراگیران با مشاهده نحوه برخورد و کلام استاد خود در موقعیت‌های مختلف و در ارتباط با بیماران در شرایط منحصر به فرد، شروع به الگوگیری و انجام همان نحوه برخورد و کلام در موقعیت‌های مرتبط می‌نمایند. یمانی و همکاران (۲۰۱۰ م.) در تحقیق خود بر روی روش الگومحوری اساتید گزارش می‌کنند که الگومحوری در آموزش به ویژه آموزش

بالینی، مؤثرترین و صحیح‌ترین روش برای انتقال تجربیات و نگرش‌های حرفه‌ای به دانشجویان است. اخلاق اساتید، رفتار و ارتباط با بیماران، همراه بیمار و همکاران، رعایت کدهای اخلاقی در درمان و مراقبت بیماران، کنترل خشم و صبور بودن در محیط بالین و حساس بودن به شرایط بیمار از مواردی بود که بر آن تأکید خاص داشتند. این محققین معتقدند الگومحوری در آموزش و بالین به صورت پنهان و آشکار وجود دارد و باید به اساتید بر اهمیت آموزش اخلاق حرفه‌ای و نقش الگومحوری آنان تأکید کرد (۳۰). احمري طهران و همکاران (۲۰۱۳ م.) نیز در قسمتی از تحقیق خود بر روی دانشجویان کارشناسی ناپیوسته مامایی از تکنیک الگومحوری استفاده کرده و این تکنیک را اثربخش گزارش کردند (۱۷). آذرکلاه و همکاران (۲۰۱۸ م.) در تحقیق خود به مقایسه تأثیر روش تدریس اخلاق حرفه‌ای به روش تئوریک (سخنرانی) و عملیاتی (الگومحوری) پرداختند. آذرکلاه چنین بیان می‌کند که در این تحقیق آموزش نظری موازین اخلاقی توسط یک روان‌پزشک برای یک گروه و آموزش عملیاتی موازین اخلاقی توسط یک روان‌پزشک به گروه دیگر صورت گرفته است، گرچه این محققین در تحقیق خود از عبارت الگومحوری استفاده نکردند، اما با توجه به این جمله که «اعضای گروه دو به صورت مشاهده‌ای نحوه برخورد با بیمار و چگونگی رعایت موازین اخلاق حرفه‌ای را فرا گرفتند» می‌توان دریافت که منظور از آموزش عملیاتی در این تحقیق الگومحوری بوده است. این محققین چنین نتیجه گرفتند که هر دو آموزش نظری و عملی در افزایش میزان رعایت کدهای اخلاقی مؤثر بودند، اما آموزش‌های عملی مؤثرتر بوده و بنابراین تأکید صرف بر آموزش‌های تئوریک نمی‌تواند کاهش‌دهنده مسائل اخلاقی در حیطه روان‌پزشکی باشد.

۵. بحث

در مطالعه حاضر، علیرغم جستجوهای فراوان در پایگاه‌های داده مختلف، تعداد تحقیقات و مقالاتی که به طور ویژه بر

روی اجرای یک روش آموزشی خاص برای آموزش اخلاق حرفه‌ای به دانشجویان یا کارکنان رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی کار کرده باشند، معدود و انگشت‌شمار بود. در مرحله جستجو در پایگاه‌های داده، بیشتر تحقیقات و مقالاتی به دست آمد که در حوزه‌های دیگر اخلاق حرفه‌ای از جمله نگرش نسبت به اخلاق حرفه‌ای، آگاهی نسبت به کدهای اخلاقی، پیامدهای یادگیری آموزش اخلاق، میزان رعایت کدهای اخلاقی، ضرورت و اهمیت آموزش اخلاق حرفه‌ای، چالش‌های آموزش آن و... بودند که با توجه به هدفی که این تحقیق دنبال می‌کرد، در حیطه این مطالعه قرار نمی‌گرفتند. شاید یک مسأله حائز اهمیت همین نکته باشد که چرا در تحقیقات و مقالات فارسی به موضوع روش آموزش اخلاق چندان پرداخته نشده، در عین حال که نسبت به ضرورت و وجوب این موضوع شکی نیست و اهمیت آن در تحقیقات مختلف مورد تأکید قرار گرفته است (۶-۲). موضوع دیگر در مقام مقایسه قرارگرفتن روش سخنرانی با سایر روش‌ها برای آموزش اخلاق حرفه‌ای است، به نحوی که استفاده از روش سخنرانی تحت عنوان یک روش سنتی ناکارآمد و استفاده از روش‌های دیگر یا به عبارتی روش‌های نوین از جمله آموزش فعال، مشارکت فردی، تقابلات گروهی، آموزش داستانی، روش کارگاهی و رویکرد مبتنی بر حل مسأله به عنوان روش‌های بهتر و کارآمد، توصیه و پیشنهاد شده است (۳۱). این در حالی است که از یکسو روش سخنرانی چه به صورت تنها روش آموزشی و چه به صورت ترکیبی با سایر روش‌های آموزشی، از سابقه‌های بسیار طولانی در بین روش‌های آموزشی برخوردار است و شاید بتوان گفت ساده‌ترین، در دسترس‌ترین، عملی‌ترین و امکان‌پذیرترین روش آموزشی برای گروه‌های بزرگ و تعداد زیاد شرکت‌کنندگان - چنانکه در حال حاضر شاهد تعداد زیاد دانشجویان و کارکنان رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی در عرصه‌های مختلف هستیم که برای همگی آن‌ها آموزش اخلاق حرفه‌ای از ضروریات است - همین روش باشد (۳۲)، البته از

همچنین این نکته حائز اهمیت است که آموزش اخلاقی حرفه‌ای تنها در یک دوره و آن هم در مرحله علوم پایه و قبل از ورود به مرحله بالینی، نمی‌تواند دانشجویان را جهت رویارویی با مسائل و مشکلات اخلاقی آماده کند و در شرایط بحرانی پایبندی به اخلاق دشوار بوده و نیازمند آموزش مستمر در تمام دوره‌های تحصیل رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی و بعد از اتمام تحصیل می‌باشد. پیشنهاد می‌شود با وجود آموزش‌های صورت گرفته روش تدریس دانشگاه‌ها اصلاح گردد. از محدودیت‌های مطالعه حاضر این بود که در جستجو با واژگان کلیدی فارسی، تعداد بسیار زیادی مقاله غیر مرتبط به مبحث تدریس (مرتبط با سایر جنبه‌های اخلاق حرفه‌ای)، از جمله میزان آگاهی از کدهای اخلاقی، چالش‌های موجود و... به دست آمد که با توجه به هدف مطالعه و در نظر گرفتن معیارهای ورود حذف شدند. همچنین در جستجو با واژگان کلیدی انگلیسی، تعداد بسیار زیادی مقاله که توسط غیر ایرانیان انجام شده بود، پیدا شد که باز هم با توجه به اینکه هدف مطالعه حاضر، بررسی مقالاتی بود که توسط ایرانیان کار شده است، از مطالعه حذف شدند.

۶. نتیجه‌گیری

آموزش اخلاق حرفه‌ای در رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی فارغ از نوع خاص روش آموزشی حائز اهمیت و دارای جایگاه ویژه است که با در نظر گرفتن شرایط موجود در بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی درمانی کشور پیشنهاد می‌شود به فراخور محیط آموزش، امکانات موجود و خصوصیات فراگیران از روش‌های آموزشی مناسب در آموزش اخلاق استفاده لازم صورت گیرد.

۷. تشکر و قدردانی

محققین از تمامی نویسندگان مقالات، کتب و مجلاتی که در مراحل نگارش مقاله حاضر به آن‌ها استناد شده است، کمال تشکر و قدردانی خود را اعلام می‌دارند.

سوی دیگر در مورد دانشجویان و کارکنان رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی این نکته حاضر اهمیت است که هر کدام از این گروه‌ها واجد خصوصیات و شرایط به خصوصی هستند از جمله شرایط سنی، پیش‌زمینه تحصیلی، سابقه و تجربه کاری و هر کدام در محیط به خصوصی حضور دارند و آن محیط با شرایط و مقتضیات خاص خود، روش آموزشی خاصی را طلب می‌کند. به عنوان مثال در مورد دانشجویان رشته پرستاری در مقطع کارشناسی، محیط‌های مختلفی متصور است، از جمله کلاس‌های نظری در داخل دانشگاه، کلاس‌های عملی در ساختمان مهارت‌های بالینی دانشگاه، کارآموزی در بیمارستان در بخش‌های مختلف و... که هر کدام از این محیط‌ها با ویژگی‌های خاص خود بر شرایط آموزش و به خصوص آموزش اخلاق حرفه‌ای تأثیر ویژه دارد. در این موقعیت یک مدرس می‌تواند با ارائه نقش الگویی خود و با ایجاد فضایی که مشوق ارزش‌های اخلاقی است، در آموزش بهتر دانشجویان نقش به سزایی داشته باشد. این آموزش‌ها نباید محدود به بخش یا دوره خاصی باشد و باید در تمامی سطوح انجام پذیرد (۳۳) که با استفاده از بحث‌های فعال در کلاس می‌تواند مفاهیم اخلاقی را به دانشجویان بهتر تفهیم کند (۱۴). از طرفی در زمینه آموزش اخلاق حرفه‌ای دو مبحث مهم وجود دارد که یکی مشارکت فعالانه دانشجویان در روند آموزش به جای سخنرانی صرف در مورد موضوعات اخلاقی است و دیگری ارزیابی عملی دانشجویان در مورد توانایی استفاده آن‌ها از اصول اخلاقی داده شده در شرایط بحرانی می‌باشد. مشخص شده که روش سنتی کارایی لازم را جهت رفع نیازهای عملی و علمی دانشجویان دارا نمی‌باشد و استفاده از روش‌های جدید مانند آموزش فعال، مشارکت فردی، تقابلات گروهی، آموزش داستانی، روش کارگاهی، رویکرد مبتنی بر مسأله (حل مسأله) و استفاده از کلیپ‌های نمایشی ساخته شده ضروری می‌باشد (۳۱).

۸. سهم نویسندگان

مقاله دارای دو نویسنده است که به طور مساوی در مقاله سهیم می‌باشند. تمام اصول اخلاقی و حقوق نویسندگی در گردآوری داده و تألیف مقاله رعایت شده است.

۹. تضاد منافع

مقاله فاقد هرگونه تضاد و تعارض منافع می‌باشد.

References

1. Dibaiei A, Saadati N, Ghadakzadeh S. Evaluation of student and graduate's opinions on the medical ethics course in the medical school curriculum, Ahwaz Jondishapour University of Medical Sciences, 2006-2007. *Med Ethics J.* 2009; 3(7): 111-139. [Persian]
2. Azimi N, Kiani M, Ahmadi M, Alavi Majd H. Awareness of midwifery students, medical interns women and gynecologist students about medical ethics standards in department of labor, chosen hospitals training of Tehran in 2011. *Med Ethics J.* 2014; 8(28): 51-69. [Persian]
3. Izadi A, Imani H, Khademi Z, FariAsadi Noughabi F, Hajizadeh N, Naghizadeh F. Moral sensitivity of critical care nurses in clinical decision making and its correlation with their caring behavior in teaching hospitals of Bandar Abbas in 2012. *IJME.* 2013; 6(2): 43-56. [Persian]
4. Jafari Manesh H, Ranjbaran M, Vakilian K, Tajik R, Almasi-Hashiani A. Nursing's code of ethics: A survey of respecting the code among nursing students. *IJME.* 2014; 6(6): 45-55. [Persian]
5. Jafari H, Khaghanizade M, Mokhtari Nouri J, Sirati Nir M. Developmental strategies for nursing ethics education. *Med Ethics J.* 2017; 10(38): 81-90. [Persian]
6. Jolae S. A review on teaching of professional ethics in medical sciences. *Quarterly Journal of Medical Ethics.* 2007; 1(1): 91-110. [Persian]
7. Razavi SM, Mohammadi GH, Dabiran S. Investigation of faculties' knowledge and application of teaching methods in tehran university of medical sciences. *Iranian Journal of Medical Education.* 2012; 12(8): 589-597. [Persian]
8. Khalajzadeh MR, Moeen Tavakoli Z. Teaching professional ethics by lecture method to medical laboratory staff. *Labdiag.* 2018; 10(40): 26-29. [Persian]
9. Goli R, Jasemi M, Esmaeili R, Khalkhali H. Nursing Codes of Ethics Education Based on Lecture on Moral Performance of Nursing Students: A Quasi-Experimental Study. *Nurs Midwifery J.* 2020; 18(5): 369-378. [Persian]
10. Khaje Mozaffari J, Sohrabi MB, Zaroug Hossaini R, Zolfaghari P, Najafi F, Yahyaei E. The effect of educational intervention on the degree of compliance with standards of medical ethics in morning report sessions. *Med Ethics J.* 2017; 11(39): 19-25. [Persian]
11. Khandan M, Abbaszadeh A. Effects of creative teaching method for nursing ethics codes' education: A quasi-experimental study. *Med Ethics J.* 2020; 14(45): 1-12. [Persian]
12. Amini M, Dehghani M, Kojouri J, Safaei Ardekani G, Sagheb M, Saber M, Bazrafkan L, Karimian Z. The participants' point of view about the first national interdisciplinary summer school regarding achievement of educational objectives, Shiraz, Iran. *Strides in Development of Medical Education.* 2010; 6(2): 185-188. [Persian]
13. Bazrafkan L, Takmil F, Shokrpour N. Assessing the effectiveness of problem-based learning as a new approach on health care provider ethical reasoning development in Shiraz University of Medical Sciences. *Health Care Manage.* 2018; 37(3): 273-277.
14. Ebrahimi S, Alinejad N. The Impact of Ethics Workshop on the Ethical Knowledge and Competency of fourth Years Medical Students of Shiraz University of Medical Sciences. *IJME.* 2017; 10(1): 55-66. [Persian]
15. Afshar L, Bagheri AR. A review of narrative ethics: an approach to medical ethics education. *IJME.* 2012; 5(5): 9-16. [Persian]
16. Davarzani M, Naemi AM. The effect training of communication skills with a religious approach on professional ethics and procrastination in employees of sabzevar university of medical sciences. *JSUMS.* 2018; 25(2): 143-150. [Persian]
17. Ahmari Tehran H, Abediny Z, Kachoie A, Jafarbegloo E, Tabibi M. The Effect of Integration of Role-Modeling and Narration Methods on the Midwifery Students' Performance in Professional Ethics. *IJME.* 2013; 12(11): 826-835. [Persian]
18. Imanifar N, Vaghar Seyedin SA, Afshar L, Sharifzadeh GHR. Comparison Effect of Teaching Ethical Principles Using Narrative Ethics and Lecture on the Moral Sensitivity of Nurses. *Med Ethics J.* 2015; 9(31): 95-125. [Persian]
19. Namadi F, Hemmati Maslakkpak M, Moradi Y, Ghasemzadeh N. The Effect of Professional Ethics Education Through Case-Based Method on Moral Sensitivity in Nursing Students: A Clinical Trial Study. *Journal of Urmia Nursing And Midwifery Faculty.* 2018; 16(107): 423-431. [Persian]
20. Nikbakht Nasrabadi A, Joolae S, Parsa-Yekta Z, Bahrani N, Noughabi F, Vydelingum V. A new

approach for teaching nursing ethics in Iran. *Indian Journal of Medical Ethics*. 2009; 6(2): 85-89.

21. Tayebi Z, Shiri M, Norouzinia R, Tajvidi M, Hosseini Nodeh Z. Role-playing or jurisprudential inquiry model: A comparison of two active learning methods in teaching of professional ethics to nursing students. *Journal of Education Strategies in Medical Sciences*. 2019; 12(5): 89-98. [Persian]

22. Assar S, Heybar H, Biganzadeh M, Tabesh H. Teaching Medical Ethics to Medical Interns Using Display and Analysis of Performance Approach to Patients. *Educational Development of Judishapur*. 2016; 7(3): 225-230. [Persian]

23. Yaghobian M, Yaghobi T, Salmeh F, Golmohammadi F, Safari H, Savasari R, et al. Comparing the Effect of Teaching Using Educational Booklets and Lecture along with Educational Booklets on Nurses' Knowledge about Professional Laws and Regulations. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 9(4): 372-380. [Persian]

24. Nestel D, Tierney T. Role-play for medical students learning about communication: guidelines for maximising benefits. *BMC Med Educ*. 2007; 7(3).

25. Warland J, Smith M. Using online roleplay in undergraduate midwifery education: A case-study. *Nurse Educ Pract*. 2012; 12(5): 279-283.

26. Hsu LL. Blended learning in ethics education: A survey of nursing students. *Nurs Ethics*. 2011; 18(3): 418-430.

27. Serodio A, Kopelman BI, Bataglia PUR. The promotion of medical students' moral development: A comparison between a traditional course on bioethics and a course complemented with the Konstanz method of dilemma discussion. *Int J Ethics Educ*. 2016; 1: 81-89.

28. Dinc L. Implementation and Evaluation of a Nursing Ethics Course at Turkish Doctoral Nursing Programs. *J Acad Ethics*. 2015; 13: 375-387.

29. Khorashadizadeh F, Alavinia SM. Students' perception about logbooks: advantages, limitation and recommendation - a qualitative study. *J Pak Med Assoc*. 2012; 62(11): 1184-1186.

30. Yamani N, Liaghatdar MJ, Changiz T, Adibi P. How Do Medical Students Learn Professionalism During Clinical Education? A Qualitative Study of Faculty Members' and Interns' Experiences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 9(4): 382-395. [Persian]

31. Shamim MS, Baig L, Zubairi N, Torda A. Review of ethics teaching in undergraduate medical education. *J Pak Med Assoc*. 2020; 70(6).

32. Falah S, Mirhojjati SE. How well can we present an active lecture? *Res Med Educ*. 2008; 1(2): 45-51. [Persian]

33. Omid A, Yamani N, Adibi P. The outcomes of ethics education to medical students based on moral reasoning models. *Iranian Journal of Medical Education*. 2014; 13(12): 1099-1113. [Persian]

Fasnamah-i akhlaq-i pizishki

2021; 15(46): e16

<https://doi.org/10.22037/mej.v15i46.35337>

REVIEW ARTICLE

Investigating Teaching Methods of Professional Ethics in Iran: A Review Study

Maryam Houshmand¹ , Maryam Laeli^{2*}

1. Lecturer, Department of Nursing, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran.

2. Faculty Member, Community Health Research Center, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article history:

Received: 23 July 2021

Accepted: 21 August 2021

Published online: 21 October 2021

Keywords:

Teaching Professional Ethics

Teaching Medical Ethics

Teaching Nurse Ethics

Teaching Method

ABSTRACT

Background and Aim: Professional ethics is of great value in all majors especially medicine, but unfortunately it is not paid enough attention during studying, also the behavior of students and workers in clinical settings shows multiple cases of disrespecting professional ethics. Regarding the importance of professional ethics in medicine and paramedics, the present article addresses the teaching methods of professional ethics in Iran.

Materials and Methods: The present review has been done using three-phase search strategy with the following keywords: "medical ethics", "nursing ethics", "professional ethics", "ethical codes", education in Magiran, Iranmedex, Sid, Google Scholar databases. Published articles by Iranians which address the outcome of a special method to teach professional ethics to students or workers in medicine or paramedic majors were included in the study.

Ethical Considerations: Ethics were considered in all phases of the present study including data gathering and analysis, documentation, and publication.

Findings: Acquired articles in this review were rare but involved different methods to teach professional ethics including lecture, narrative ethics, case based, Jurisprudential inquiry, role playing, ... the findings indicate the effectiveness of those methods in teaching professional ethics. Among those methods, lecture was the most common one, multiple researches used lecture method, others compare lecture to other methods and other ones used newer methods and advised using new and creative methods in teaching ethics.

Conclusion: Teaching professional ethics is of great value in medicine and paramedics regardless to the special teaching method, according to the current conditions in hospitals and medical centers in Iran, it is advised to apply suitable teaching methods regarding the learning environment, available equipment, and learners' properties.

* Corresponding Author: Maryam Houshmand

Address: Department of nursing, Arak university of medical sciences, Arak, Iran

Postal Box: 3848176941

Email: houshmand@arakmu.ac.ir

© Copyright (2018) Medical Ethics and Law Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Cite this article as:

Houshmand M, Laeli M. Investigating Teaching Methods of Professional Ethics in Iran: A Review Study. *Fasnamah-i akhlaq-i pizishki*. 2021; 15(46): e16.